

Klórbenzol lebontásának vizsgálata termikus rádiófrekvenciás plazmában

Fazekas Péter

Témavezető: Dr. Szépvölgyi János

Magyar Tudományos Akadémia, Természettudományi
Kutatóközpont, Anyag- és Környezatkémiai Intézet

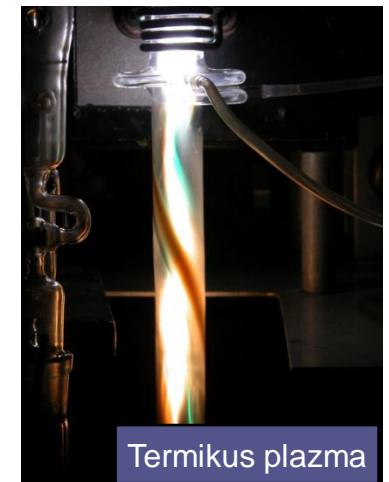
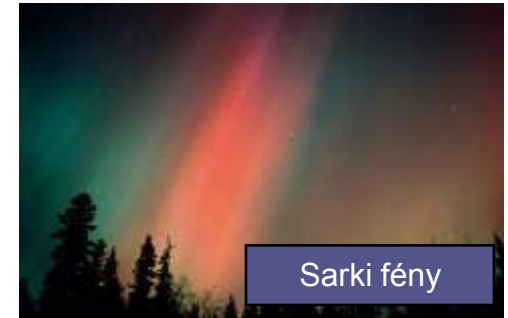
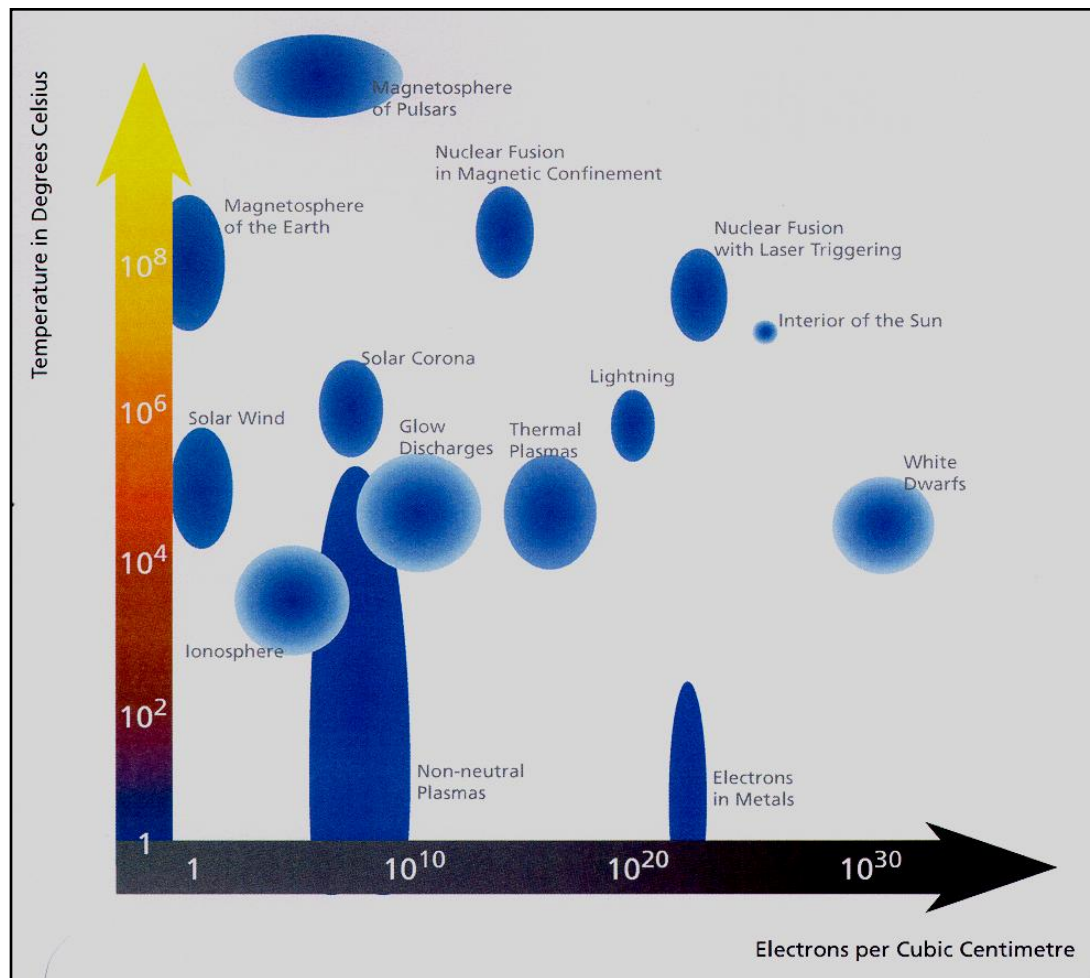
ELTE Környezettudományi Doktori Iskola

Bevezetés

- Nagy mennyiségű felhalmozott szerves toxikus vagy karcinogén vegyület vár megsemmisítésre
- A hagyományos - magas hőmérsékletű - lebontás után, rekombináció eredményeként stabil toxikus melléktermékek képződhetnek
- Termikus plazmában történő kezelés környezetbarát alternatívát jelenthet

Plazmák a természetben

A kutatás menete

- Faktoriális kísérleti terv elkészítése
- Modellvegyületek lebontása termikus RF plazmában
- Plazma vizsgálata emissziós spektroszkópiával
  - Gerjesztési hőmérsékletek meghatározása
  - Plazmában történő folyamatok azonosítása
- Keletkező vegyületek azonosítása
  - Plazmaparaméterek hatásainak felderítése

Mérési módszerek

- Optikai emissziós spektroszkópia
  - Jobin Yvon Triax 550
  - 55 cm-es fókusztávolság
  - 1200 vonal/mm-es rács
- Gázkromatográfia-tömegspektroszkópia
  - Agilent Technologies Int. 6890 GC / 5973 MSD
  - DB1701 kapilláris oszlop
  - Hőmérsékletprogram: 50°C + 10°C/perc 250°C-ig (10 perc)
  - 50 mg korom extrakciója 5,00 cm³ toluolban
  - 1,0 µl mintaoldat splitless injektálással

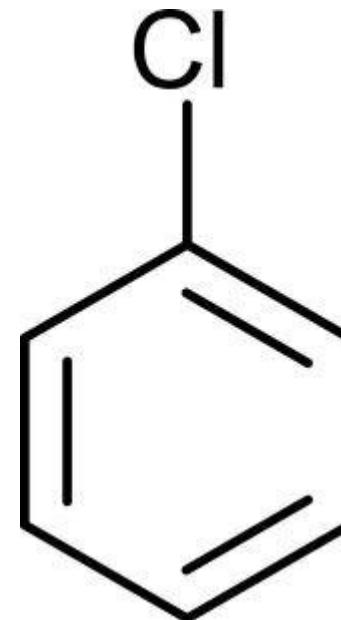
A plazmareaktor

- 120 cm hosszú, 20 cm belső átmérőjű, 2 cm falvastagságú rozsdamentes acél reaktor
- 4-5 MHz-es rádiófrekvenciás (RF) generátor

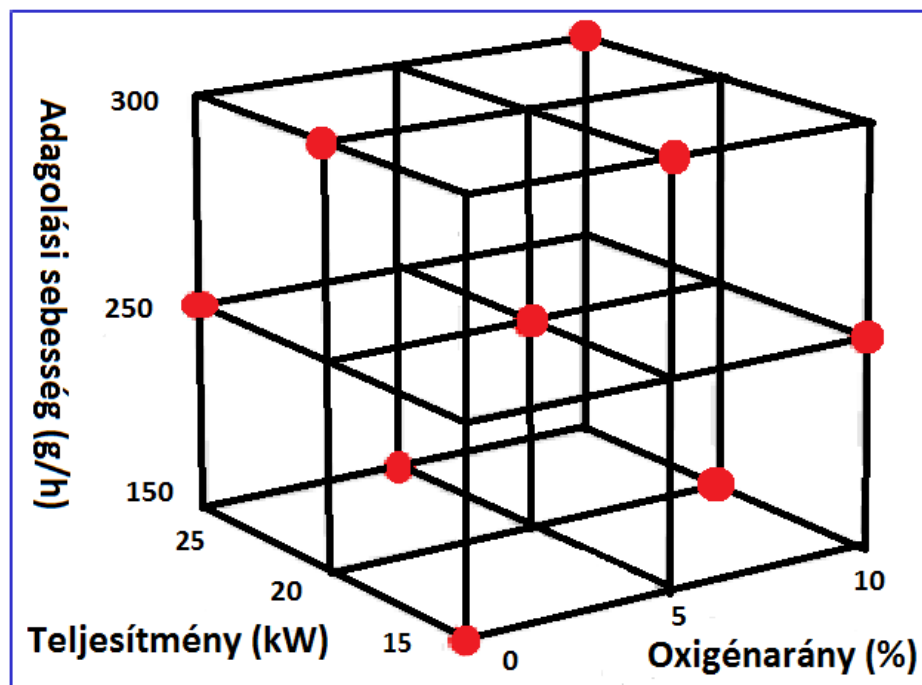
Vizsgált modellvegyület

- Klórbenzol:
  - Peszticidek, herbicidek (pl.: DDT) előállításakor használt intermedier
  - Oldószerként, szigetelőként és hőcserélőként használták
  - Hozzájárul az asztma kialakulásához
  - Természetes vizekben felezési ideje 150 nap
  - Káros hatással van a vizek élővilágára
  - Agyagásványokon adszorbeálódik
  - Lipcsében 1-3,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, USA-ban 72,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ –es beltéri koncentrációt mértek

(Sigma-Aldrich *ReagentPlus*® 99% < tisztaság)

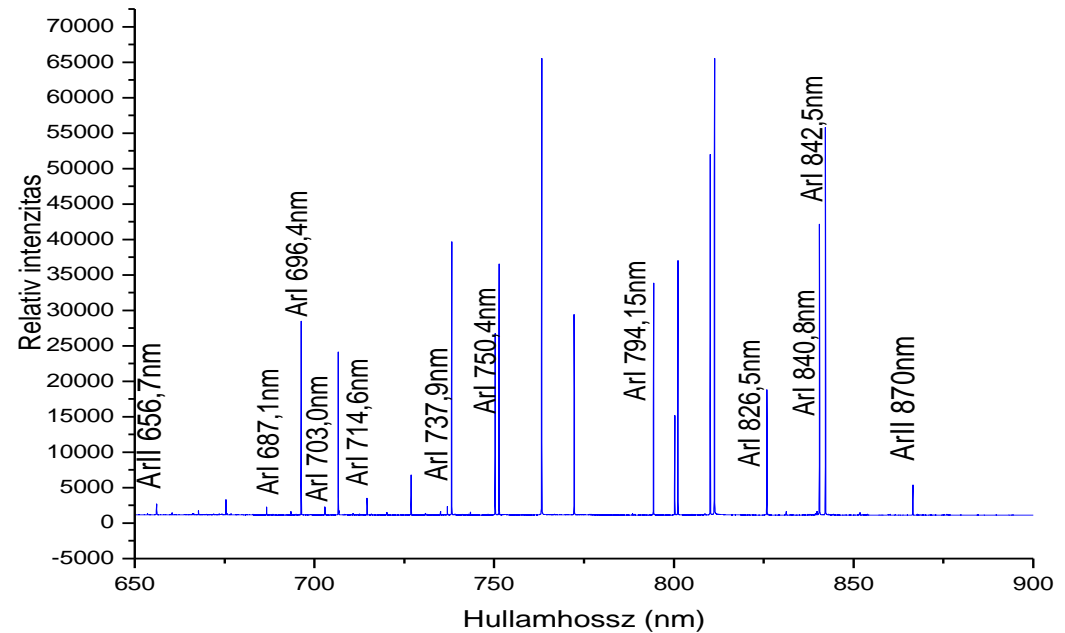
Kísérlettervezés

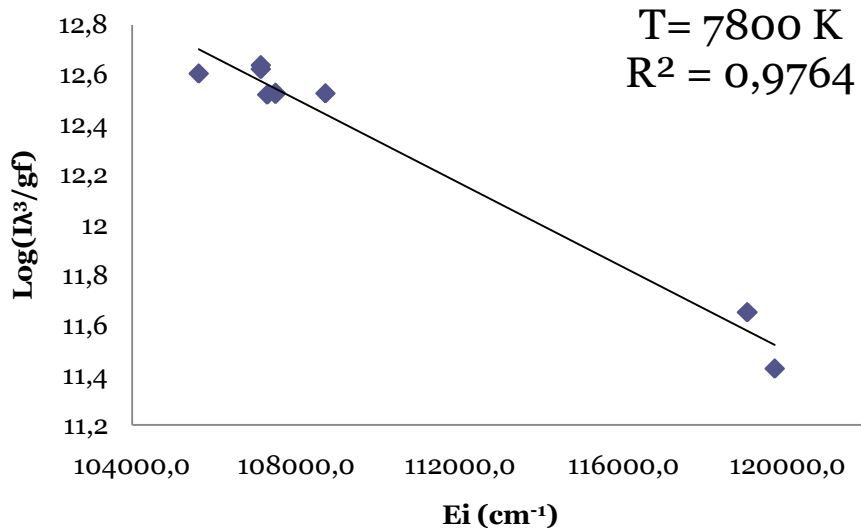
Kísérlet neve	Teljesítmény (kW)	Adagolási sebesség (g/h)	Oxigénarány (V/V%)
CLB1	15	150	0
CLB2	15	250	10
CLB3	15	350	5
CLB4	20	150	10
CLB5	20	250	5
CLB6	20	350	0
CLB7	25	150	5
CLB8	25	250	0
CLB9	25	350	10

Plazma gerjesztési hőmérsékletének meghatározása

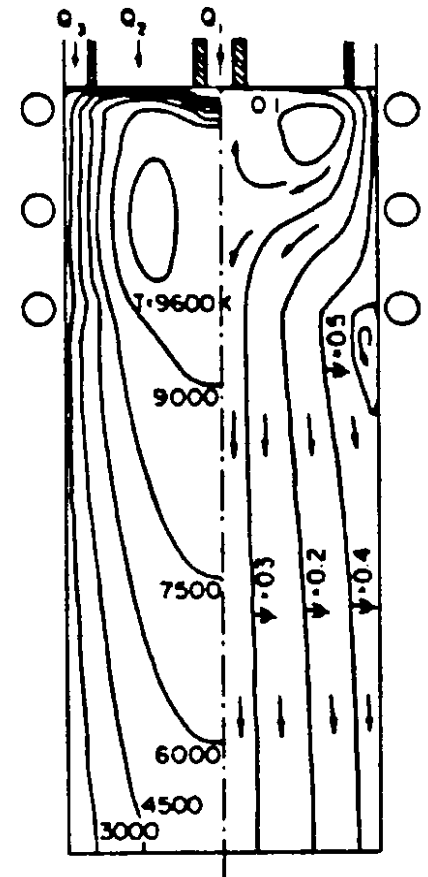
Plazma gerjesztési hőmérsékletének meghatározása

I=intenzitás
 λ =átmenet hullámhossza
g=átmenet statisztikai súlya
f=oszcillátor erősség

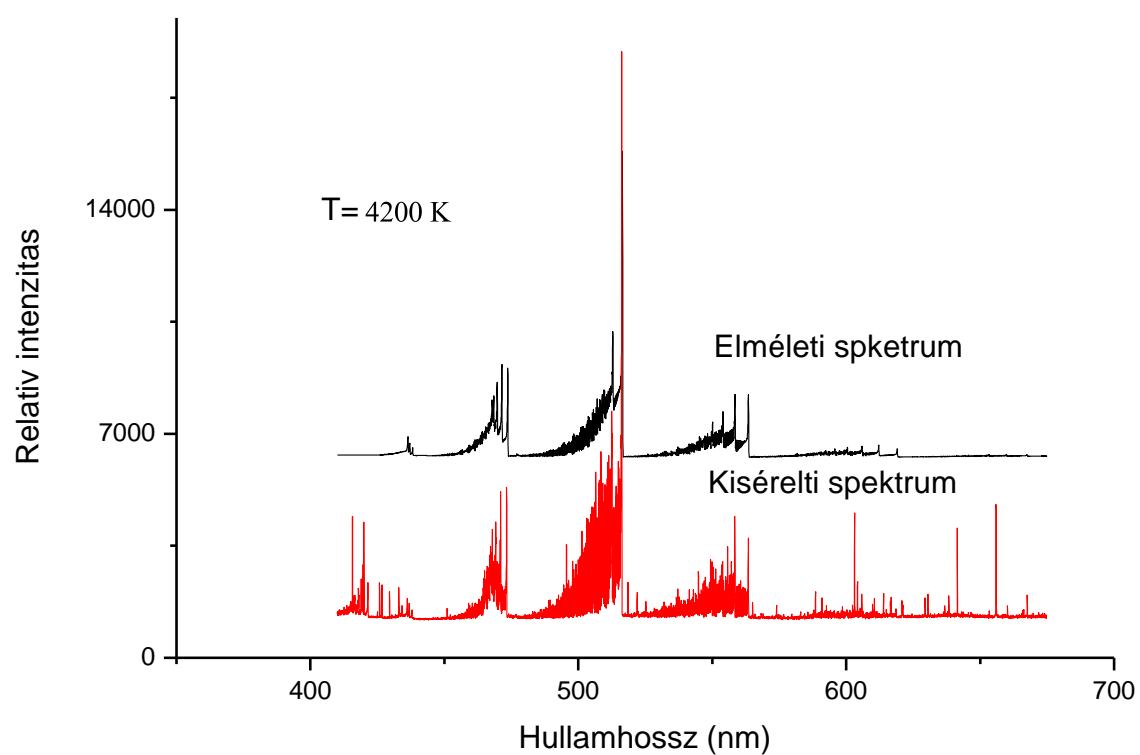
Boltzmann-egyenlet:

$$\log(I\lambda^3/gf) \sim E_i/kT$$

Plazmagázok	Hőmérséklet (K)	Illesztés pontossága (R^2)
Ar	7800	0,85-0,98
Ar, O ₂	10400	0,74

Plazmafolyamatok felderítése

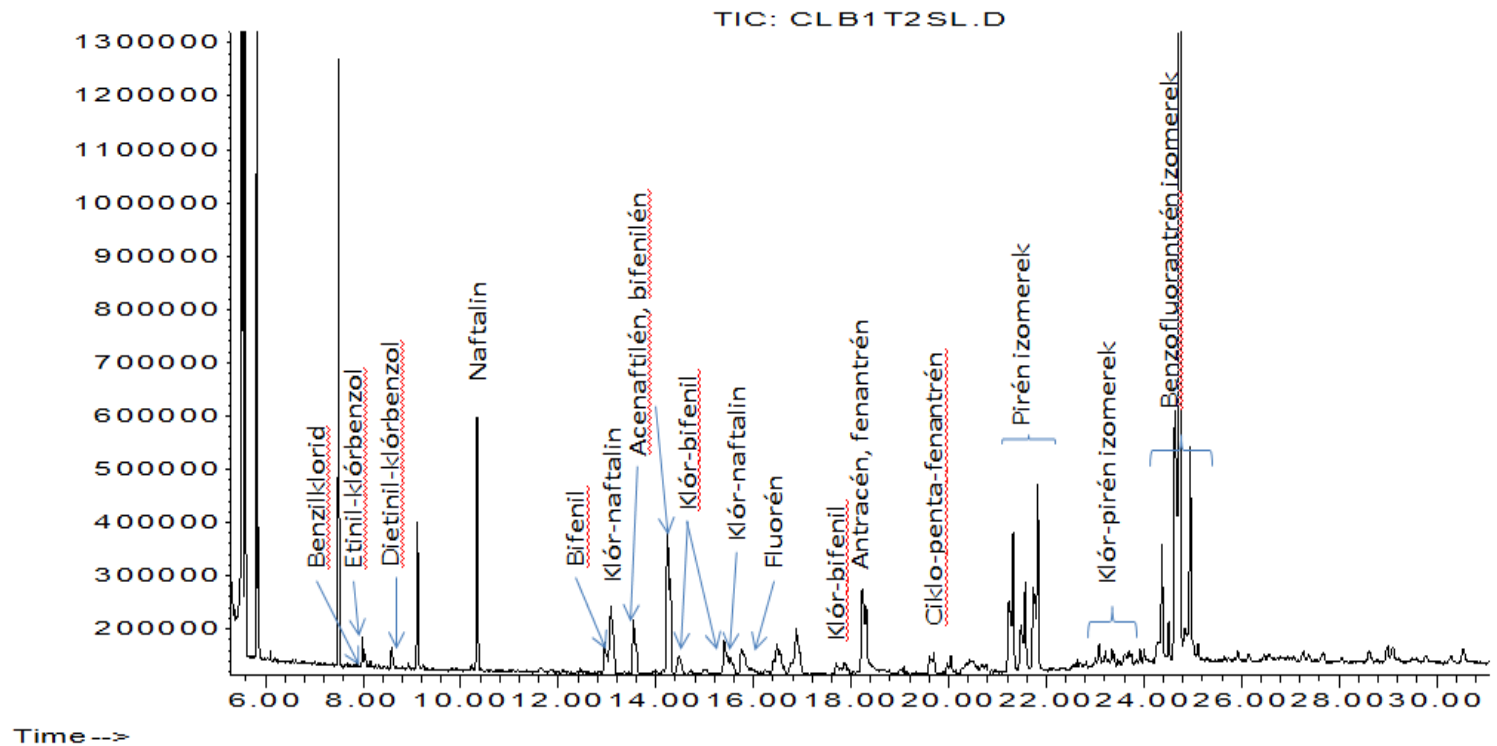
C₂ molekulásávok

PAH molekulák
építőköve

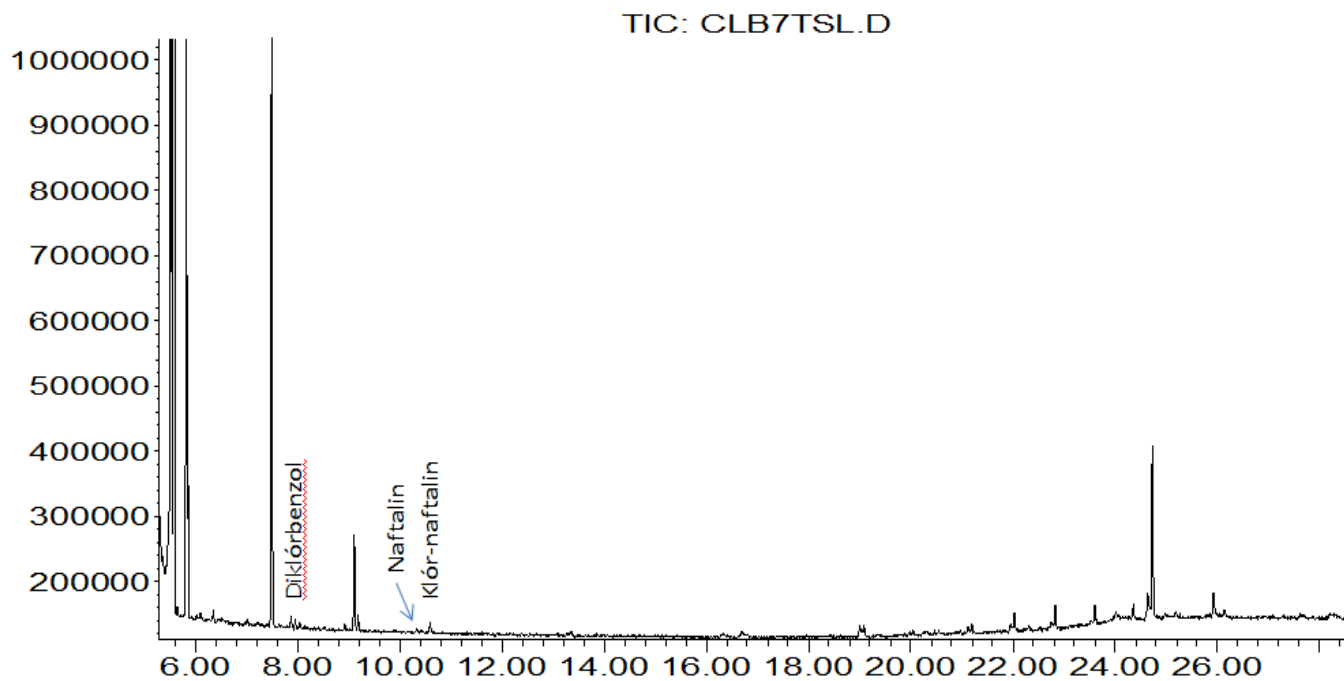
GC-MS eredmények

Abundance

GC-MS eredmények

Abundance

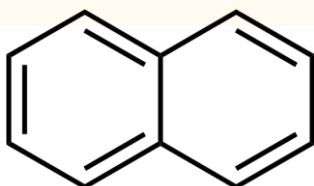
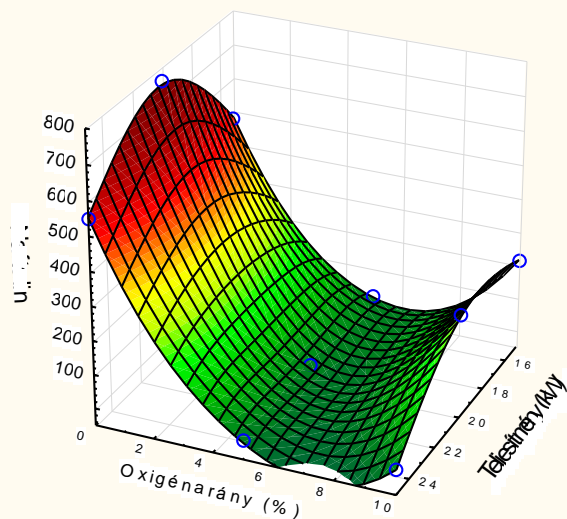
Time-->

Statisztikai értékelés

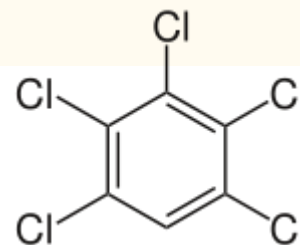
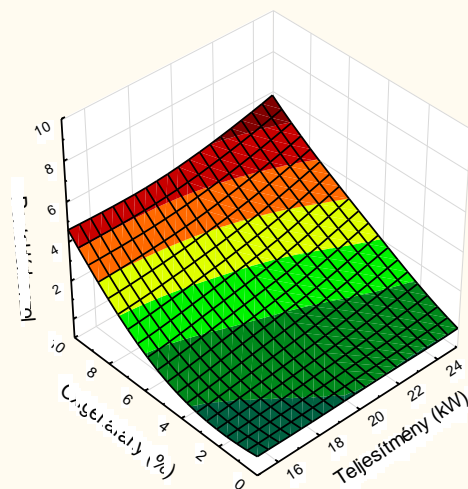
- Korrelációs mátrix alapján:
  - Az oxigén koncentrációja fordítottan arányos a képződő PAH vegyületek mennyiségével
  - Az oxigén mennyisége egyenesen arányos a képződő klórozott benzolszármazékok mennyiségével

Statisztikai értékelés

Naftalin

Pentaklórbenzol

Összefoglalás

- Vizsgáltuk a klórbenzol termikus plazmában történő bomlását
- Emissziós spektrometriával vizsgáltuk a plazmalángot, meghatároztuk a gerjesztési hőmérsékletet és azonosítottuk a közti termékeket
- GC-MS-el vizsgáltuk a képződött kormok extraktumainak összetételét
- A vizsgált modellvegyület számára az ideális lebontási körülményeket az alacsony betáplálási sebesség és 8 V/V% oxigéngáz jelenléte jelentette

Köszönetnyilvánítás

- Bódis Eszter
- Dr. Czégény Zsuzsanna
- Dr. Keszler Anna
- Dr. Klébert Szilvia
- Dr. Károly Zoltán
- Dr. Szépvölgyi János

Köszönöm a figyelmet!